Ex. A

[132]

N. M. vägledn
Utst.-kat.
1965

Vi Gratulerar.

Nordiska museet gjorde under hösten 1964 i samarbete med Tidningen Vi en inventering av gratulationskort. Det överväldigande materialet, 16.000 kort insända av 1.100 personer, har nu bearbetats och presenteras här i utställningen "Vi Gratulerar".

Det inkomna materialet kan indelas i tre grupper: handgjorda gratulationstavlor, tryckta gratulationskort från 1800-talet samt vykort med gratulationsmotiv från 1900-talet. Den senaste kategorin frankerades och sändes utan kuvert, medan de tidigare korten lades i kuvert och överlämnades oftast personligen.

Bruket att utväxla små biljetter förekom huvudsakligen inom de högre sociala skikten fram till på 1890-talet. Med den ökade inflyttningen till städerna blev behovet av att sända sina gratulationer allt större och konstförlagen upplevde en högkonjunktur.

Bland de handgjorda gratulationerna finner man dels eleganta födelsedagshyllningar från 1830-talet, dels mera allmogebetonade namnsdagshyllningaf med klippta applikationer i färgat papper. Namnsdagen firades förr mera än födelsedagen och då namnskicket var mera traditionellt och flera personer med samma namn skulle firas, kunde ofta stora namnsdagsgillen anordnas. Många personliga "handgjorda" verser är omramade av snirklade blomsterkransar.

Halvfabrikat i form av stansade blomsterkransar kunde köpas f.o.m. 1850-talet. Tryckt brevpapper med sirlig dekor kunde få ersätta de handgjorda gratulationstavlorna. På 1870-talet dyker de tryckta biljetterna upp. Tack vare de förbättrade tryckeritekniska procedurerna blev korten överkomliga i pris. De tidigaste tryckta korten har ofta ett religiöst budskap. På 80-talet kommer kortindustrien igång i större utsträckning i Tyskland och England. De vanligaste motiven från denna tiden är barn som frambär blommor, händer som sträcks mot varandra, eller enbart ett blommotiv. Blommorna är ofta av siden eller sammet. Uppfinningsrikedomen är stor och "förvandlingskorten" produceras i stora mängder.

På 1890-talet uppträder de första "brefkorten" som för 5 öre kunde sändas pr post samtidigt som taxan för lokalbrev var densamma och för riksbrev 10 öre. Svenska kortförlag börjar producera kort för den in-

NORDISKA MUSEETS BIBLIOTEK

hemska marknaden. Jenny Nyströms tomtar, nationaldräktskort och fosterländska serier bidrog till ex. Axel Eliassons Konstförlags stora omsättning. Korten såldes bl.a. genom Åhlén & Holms postorderkatalog. Utländska, framförallt tyska, kort med romantiska scener och sockersöta kärleksvisor importerades i mängd. Ett mycket vanligt motiv blir också kaffebordet och kort med namnsdagsbarnets eget i tryck fanns att köpa ända in på 1930-talet.

I album med tunnade pärmar har korten samlats för att då och då tas fram till beskådande. Korten betydde så mycket mera i den bildfattiga värld dåtidens människor levde i, och åtskilliga av de beledsagande följebreven har berättat om vilken lycka det kunde innebära att få ett kort.

Utställningen, som kommer att visas hela sommaren, har ordnats av intendenten Ann Resare med hjälp av amanuensen Karin Eles.

Stockholm i mars 1965
Ann Resare